

เทศน์เช้า วันที่ ๑๕ ธันวาคม ๒๕๔๕

พระอาจารย์สงบ มนฺตฺสฺนฺโต

ณ วัดสันติธรรมาราม ต.คลองตากคต อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

โลกเวลามันว่ามันก็ว่าไปตามประสาโลก โลกมันคิดประสาโลกนะ มันคิดว่าสิ่งที่เป็นวัตถุ สร้างต่างๆ สมเป็นวัตถุจะเป็นประโยชน์กับเขา นี่เรื่องของโลกมองไปประสาโลก แต่เรื่องของโลกกับธรรมมันคนละเรื่องกัน เรื่องของธรรม เห็นใหม่ เรื่องของธรรมคือเรื่องของปัญญา จากภายในที่เห็นสภาวะกรรมใด กรรมของคนไม่เหมือนกัน การสร้างสมมาก็ไม่เหมือนกัน สิ่งที่เป็นสภาวะกรรมมันจะไม่สมความปรารถนา แล้วมันจะเคลื่อนไปตลอดเวลา มันไม่สมความปรารถนาการกระทำของมัน นั่นคือกรรมใด

กรรมถ้าเราไม่ทำไว้มันจะไม่เป็นตามประสา นั้น แต่ถ้าเรื่องของโลกพยายามทำให้ได้สมประโยชน์ แล้วมันจะเป็นไปตามนั้น มันถึงต้องมีการทุจริต มีการ โกงมีการกินเพื่อเบียดเบียนให้ประเด็นนั้นสมความปรารถนา การบริหารการจัดการเพื่อให้มันสมประโยชน์ บริหารจัดการเรื่องแบบนั้นคือเรื่องของโลก

นี่ก็เหมือนกัน ปัญญาของพวกเราที่คิดกันอยู่นี้เป็นปัญญาๆ มันเป็นปัญญาของโลก ถ้าปัญญาของโลกมันแก้ไขไม่ได้ สิ่งแก้ไขไม่ได้มันเป็นความคิดใจ ความคิดของเรา มันไหลลื่นไปตามความคิดของเรา มันเป็นกระแสไป ตามกระแสของใจไป ใจคิดขนาดไหน แล้วก็ก็เป็นความเป็นไป แล้วมันก็มีความคิด มีความคิดซึ่งตามอารมณ์ความรู้สึกของตัวเองนะ

ถ้าตนคิดอย่างนั้น แล้วเห็นความรู้สึกว่ามันพอใจกับสิ่งนั้น มันพอใจแล้วมันปล่อยวาง เห็นใหม่ มันเป็นอมิต สิ่งที่เป็นอมิตคือว่ามันมีสิ่งเชื่อให้มันพอใจ สิ่งที่เป็นเชื่อให้มันพอใจ แล้วมันจะปล่อยวางสิ่งที่เป็นเชื่อที่พอใจนั้น สิ่งนั้นปล่อยวางๆ มันปล่อยวางแบบโลก ปล่อยวางแบบธรรมมา ความเมาในอารมณ์ของตัวเอง ถ้าเมาอารมณ์ของตัวเอง นี่คิดจนพอใจ คิดจนว่าหาทางออกจนพอใจแล้วมันก็เมาในอารมณ์ของมันเอง

นี่อารมณ์ตัวเอง เมาในอารมณ์ตัวเองเป็นเรื่องของโลก เรื่องกระแสโลกเป็นแบบนั้น ถ้าเรื่องกระแสของธรรม เรื่องกระแสของธรรมมันต้องเริ่มมีความพอใจขึ้นมา ความพอใจสิ่งนั้นแล้วพยายามตัดแปลงตนขึ้นมาให้เป็นสัมมาทิฏฐิ ความเห็นถูกต้อง ถ้าเป็นทิฏฐินะ เป็นมิจฉาทิฏฐิ ความเห็นในธรรมว่าเป็นความเห็นในธรรม แล้วพิจารณาในเรื่องของธรรมว่าเป็นปัญญาใคร่ครวญแล้ว ใคร่ครวญสิ่งต่างๆ ของโลก นั่นแหละกิเลสมันหลอกใช้

มันเป็นสัมมาทิฏฐิในแง่ของโลกียะ แต่มันไม่เป็นสัมมาทิฏฐิในแง่ของการปฏิบัติธรรม ถ้ามันแง่ของการปฏิบัติธรรมมันต้องคิดเข้าไปลึกซึ้งกว่านั้น แล้วตัดแปลงความเห็นของตัวเอง รื้อรื้อค้น ขุดค้นจากความติดของใจขึ้นมาพิจารณาให้ได้ ถ้ารื้อรื้อค้นความติดของใจขึ้นมาพิจารณาไม่ได้ สิ่งนั้นไม่ได้ปลดเปลื้อง ถ้าสิ่งใดไม่ได้ปลดเปลื้องไม่เป็นสภาวะธรรม

ถ้าไม่เป็นสภาวะธรรม องค์กรสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบอกว่าธรรมนี้ลึกซึ้งมาก ลึกซึ้งมาก กว้างขวางมาก กว้างขวางจนจับต้องกันไม่ได้ สิ่งที่จับต้องไม่ได้เรารื้อรื้อค้นไปเถิด แหกขนาดไหนก็แล้วแต่ แหกจอกแหนเข้าไปเห็นธรรมๆ เห็นสภาวะของความสงบของใจ แหกเข้าไปมันก๊วนไปตามประสาแหกนั้น

นี่เรื่องของโลก โลกกับธรรมถึงคนละส่วนกัน อยู่ในโลก เราเกิดมาในโลกต้องเป็นโลกไปก่อนอันนี้ถูกต้อง เราต้องอาศัยเรื่องของโลกเป็นเรื่องของโลกไป แล้วมันจะเป็นสภาวะของธรรมข้างหน้า แต่เป็นสภาวะธรรมข้างหน้าเราก็ต้องไม่ประมาทในความเห็นของเรา นี่เป็นความเห็นของเรา เราประมาทในความเห็นของเรา เพราะกิเลสมันอยู่กับเรา สิ่งที่เป็นความเห็นของเรา เป็นความคิดของเรา เราจะต้องสงวนรักษาที่สุดเลย เพราะมันเป็นความคิดความเห็นของเรา แล้วเราคิดเราจินตนาการได้ขนาดนี้จะลึกซึ้งขนาดนี้

เหมือนกับเราคิดแบบเด็กๆ ความคิดแบบเด็กๆ คิดได้ส่วนหนึ่ง แล้วคิดได้ขนาดนั้นก็มีความพอใจในส่วนนั้น คิดว่าสิ่งนั้นทำไม่ได้ ดูอย่างพวกขโมย พวกโจร เห็นไหม เขาคิด เขาวางแผนของเขาว่าต้องไม่มีใครจับต้องเขาได้ เพราะไม่มีใครสามารถจะรู้ทันเขาได้ เขาถึงปลิ้นถึงจี้ของเขา แต่เสร็จแล้วตำรวจก็ต้องตามสิ่งนั้นทัน ต้องตามเหตุมันทัน เพราะต้องทิ้งร่องรอยทิ้งหลักฐานไว้ ทิ้งหลักฐานไว้ ทิ้งร่องรอยไว้ ดูเจตนาไว้ บางทีรู้ รู้ว่าคนนี้ทำ แต่ไม่มีหลักฐานก็ทำอะไรเขาไม่ได้

นี่ก็เหมือนกัน มันเป็นเรื่องที่ร่องรอยไว้ มันเป็นเรื่องของโลก เรื่องของโลกมันจะทิ้งหลักฐานไว้ ทิ้งสัญญาความจำไว้ในหัวใจของเรา ทิ้งสัญญาความจำไว้ แล้วมันก็เริ่มตามสัญญาไว้ ก็เลสมันจะเกิดขึ้นมา เห็นไหม เวลาเราปล่อยวางสิ่งนั้นไป ปล่อยวางสิ่งใดไป เดียวมันก็เกิดอีก สัญญามันก็ยึดมั่นถือมั่นขึ้นมา สังขารก็ปรุงแต่ง นี่ความลึกลับสงสัยเกิดขึ้นตรงนี้ไง ตรงการทิ้งร่องรอยไว้ในหัวใจ สิ่งนี้ทิ้งไว้ในหัวใจแล้วมันก็เอาสัญญาขึ้นมาปรุงมาแต่งตลอดไป

สัญญาเกิดขึ้นมา สัญญาแสดงตัวก่อน สังขารความปรุงความแต่งหมุนไป นี่ความลึกลับสงสัยเกิดขึ้นอย่างนี้ มันเป็นเรื่องของโลกมันเลยวนอยู่อย่างนั้น เห็นไหม จะแหวกไปขนาดไหน แหวกจอกแหนไปขนาดไหนมันก็แหวกไปประสามัน ถ้าไม่ได้ฆ่ากิเลส ถ้าฆ่ากิเลสต้องเป็นสภาวะธรรม สภาวะธรรมจะเกิดขึ้น เกิดขึ้นจากที่เราพยายามทำความสงบของใจ นี่ความสงบของใจมันถึงแปลกประหลาดใจ ความสงบของใจแล้วพยายามยกขึ้น

คำว่ายกขึ้นมันอยู่ที่อำนาจาสนา การประพฤติปฏิบัติ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า สอนสัตว์โลก เห็นไหม คนที่ไม่มีวาสนาก็สอนเพื่อให้เขาได้บุญกุศล ให้อินทรีย์เขาแก่กล้า ถ้าอินทรีย์เขาไม่แก่กล้า เขาไม่สามารถแบกรับภาระสิ่งนี้ได้ อย่างที่ว่าปัญญาของเรา เห็นไหม เราจะทำบงคับให้ปัญญาของเรา เราบงคับลูกของเราให้เรียนตามความประสงค์ของเรา ให้เรียนว่าต้องเป็นอย่างนั้น ถ้าเด็กปัญญามันไปไม่ได้มันก็ไม่ไปไม่ได้ นี่ปัญญาของเขาไปไม่ได้ขนาดนั้น

อันนี้ก็เหมือนกัน ปัญญาจากภายใน เราจะบงคับให้เขาเกิดขึ้นมา ให้เขาเป็นไป นี่มันเป็นไปไม่ได้ ในเมื่อสถานะของเขาไม่ถึง อินทรีย์ของเขาไม่แก่กล้า อินทรีย์ของเขาไม่สามารถแบกรับภาระสิ่งนี้ได้ ความแบกรับภาระสิ่งนี้ไม่ได้ มันยกขึ้นไม่ได้ มันจับต้องสิ่งนี้ไม่ได้ แล้วจะเอาอะไรไปวิปัสสนาในเมื่อไม่เห็นสติปัญญา ๔ จากภายใน สติปัญญา ๔ จากภายใน สภาวะธรรมเกิดขึ้นจากการเห็นสติปัญญา ๔ การจับต้องสติปัญญา ๔ แล้วการยกขึ้นวิปัสสนา สิ่งนี้เป็นอินทรีย์แก่กล้าแล้วสะสมขึ้นมา มันจะสะสมขึ้นมาแล้วยกขึ้นได้ นั่นเป็นสภาวะธรรม

สภาวะธรรมเกิดขึ้นจากภายใน นี่มันเรื่องความแปลกประหลาด แล้วจะเห็นความแปลกประหลาด มันจะไม่ทิ้งร่องรอยไว้ละ เวลามันปล่อยวางขึ้นมามันจะปล่อยวาง การปล่อยวางใหม่ๆ ขึ้นมามันยังเป็นเรื่องของโลก มีส่วนผสมอยู่มันก็จะทิ้งร่องรอยไว้ ทิ้งร่องรอยไว้เราก็จับสิ่งนั้นสาวเข้าไปได้ จับสิ่งนั้นสาวเข้าไปๆ สาวเข้าไปจนกว่ามันจะทำลายหมด ไม่มีร่องรอยสิ่งใดที่จับต้องสิ่งนั้นได้ มันจะขาดออกไปจากใจ

สภาวะธรรมมันแปลกประหลาดมหัศจรรย์ การประพฤติปฏิบัติ การนั่งสมาธิ ภาวนา พอจิตมันเริ่มสงบขึ้นมา สภาวะที่มันเห็น จะเห็นเรื่องสภาวะต่างๆ ตัวอย่างเช่นจิตเริ่มสงบขึ้นมา มันจะมีความกลัว มีความตื่นเต็นตกใจ ในเมื่อมันจะตกจากที่สูง ในเมื่อมันจะลึกลงไปในหัวใจ นี่มันแปลกประหลาดขนาดนั้น มันแปลกประหลาดขนาดที่ว่ามันเริ่มอาการที่มันจะหดตัวเข้ามาเฉยๆ มันจะเข้าบ้าน มันจะเข้าไปสู่ฐานของจิต ในเมื่อจิตมันจะเข้าไปสู่ฐานของจิต เราไม่ต้องไปตกใจสิ่งใด? แต่มันก็ตกใจ เพราะสภาวะธรรมเราไม่เคยพบ

เพราะเราเกิดมาในโลก เราอยู่ในโลกเขา เรื่องของโลกเราจะเข้าใจได้ ศึกษาตามทันกันได้ ศาตราจารย์ไหนก็แล้วแต่ ตามคำรับตำราที่สะสมไว้ ที่เขียนตำราไว้ เราสามารถศึกษาไปได้ แล้วเราทดลองตามเขาไปได้ เพราะมันมีร่องรอยตามกันไปได้ แต่สภาวะธรรม สภาวะของธรรม เราไม่เคยเกิดขึ้นมา เราไม่เคยเห็น ใครเห็นสภาวะของธรรม เวลาจิตสงบเข้าไปมันก็ตื่นเต็นแล้ว เห็นสภาวะของภูต ผี ปีศาจ จิตเห็นภาพต่างๆ ขึ้นมาเป็นนิมิตนะ มันจะดัดแปลง มันจะเป็นไปตามสภาวะของมัน

สิ่งนี้มันเกิดขึ้นมา มันเขย่าใจให้ตื่นเต็น ถ้าใจมันตื่นเต็นเข้าไป นี่สภาวะธรรมเกิดขึ้น สภาวะธรรมคือว่าความสลดสังเวชใจ สลดสังเวช ปลงธรรมสังเวช ถ้าธรรมสังเวชเกิดขึ้น เห็นใหม่ ธรรมสังเวชเกิดขึ้น สิ่งที่เป็นโลกนี้มันเป็นธรรมทั้งหมดเลย แล้วเราสังเวช เราปล่อยวางสิ่งนั้นเข้ามา ปล่อยวางสิ่งนั้นเข้ามา นั่นเป็นร่องรอย แล้วจับร่องรอยสาวเข้าไปๆ จนวิปัสสนาเข้าไป ความมหัศจรรย์ของมันจะเกิดขึ้นมา

สภาวะธรรมมหัศจรรย์มาก มหัศจรรย์จากภายใน ใจนี้ถึงมหัศจรรย์มาก ใจนี้ถ้าได้ธรรมครองใจนะ มันจะเป็นเรื่องความมหัศจรรย์ของใจ แล้วมันจะเห็นใจว่าใจนี้มีคุณค่ามาก มีคุณค่าจริงๆ เราเกิดขึ้นมา สภาวะใจเกิดขึ้น ปฏิสนธิจิตเกิดจากในครรภ์ของมารดา ออกมาเป็นเรา เกิดเป็นเราขึ้นมา พอเกิดเป็นเราขึ้นมา เราต้องดำรงชีวิต เห็นใหม่ เปลือก นี่เราไปอาศัยกันที่เปลือก รักษาเปลือก ผลไม้ถ้าเปลือกมันคืออยู่มันรักษาเนื้อมันได้

นี่ก็เหมือนกัน ในเมื่อร่างกาย เรารักษาร่างกาย รักษาสิ่งต่างๆ ของร่างกาย แล้วหัวใจล่ะ? สภาวะหัวใจ การศึกษาของโลก การศึกษาวิชาชีพต่างๆ ของโลก ก็ต้องอาศัยใจศึกษา ใจเป็นผู้จำใจชวนชวน มีเจตนา มีความตั้งใจ มันก็อาศัยใจเหมือนกัน ใจกับโลก ใจนี้ใช้ในสภาวะของโลก

ใจ ไม่ได้ใช้ในสถานะของธรรม แม้การศึกษาธรรมขึ้นมา เห็นใหม่ เราศึกษา เราเรียนปริยัติ ขึ้นมาเราก็ใช้สถานะของโลก เพราะมันเป็นการคาดหมายของโลก เราถึงทำไปเป็นโลกๆ ใจ

ถ้าทำเป็นโลกๆ ประเพณีวัฒนธรรมของโลกก็เป็นเรื่องของโลกๆ เขา เรื่องของโลกเพื่อจะให้สวยงาม ให้สิ่งนี้สวยงามตามประเพณีวัฒนธรรมของพระอรหันต์ เห็นใหม่ ชุตงควัตรนี้ เป็นประเพณีวัฒนธรรมของพระอรหันต์ นี้อริยประเพณี สิ่งที่เราดำรงอริยประเพณีจะไม่ได้สิ่งใดเลย สิ่งต่างๆ ทำแล้วเพื่อความปล่อยวาง เพื่อความว่าง เพื่อความหลุดพ้น เพื่อสิ่งต่างๆ เพื่อความไม่ให้มีร่องรอยเข้าไป ใจ มันถึงไม่ได้สิ่งใด

แต่ถ้าเรื่องของโลกเขา ทำสิ่งต่างๆ แล้วมีร่องรอย การก่อสร้างต่างๆ การทำความดีต่างๆ เพื่อมีร่องรอยไว้เป็นคุณงามความดี ความมีร่องรอยไว้ นั่นเป็นสถานะกรรมว่ากรรมดีกรรมชั่ว ต้องให้ผลสิ่งใดเป็นอามิสทั้งหมดเลย แต่สภาวะธรรมที่เกิดขึ้นจากวิปัสสนาแล้วมันจะสมุจเฉท ปหานขาดออกไปจากใจ กิเลสขาดออกไปจะไม่มีร่องรอยเลย ไม่มีร่องรอยแล้วใจรู้ด้วย รู้สิ่งที่ปล่อยวาง สิ่งที่สลัดออกไปจากใจ ใจปล่อยวาง ความเป็นร่องรอยไม่มี คั่นคว่าอย่างไรก็ไม่ มีไม่มีคือมันไม่มี แต่ถ้ามันมีอยู่มันต้องแปรสภาพกลับไปก่อน แปรสภาพกลับมา มันต้องเสื่อมสภาพของมันไป มันต้องถอยหลัง ใจ มันเจริญขึ้นไปขนาดไหนมันต้องถอย

ศัพท์ ธรรมา อนัตตา สภาวะต่างๆ ไม่มีการคงที่ มันต้องแปรสภาพไปสภาวะของมัน นี่ คือสภาวะธรรม สภาวะธรรมที่มันเกิดขึ้นจากเรื่องของโลก เห็นใหม่ แต่สภาวะธรรมของใจคือไปรู้ สภาวะสิ่งนี้ นี่รู้สิ่งต่างๆ รู้กฎทฤษฎีของโลกต่างๆ แล้วปล่อยวางทฤษฎีกฎของโลกวางไว้ รู้ สภาวะธรรมแล้วปล่อยวางสภาวะธรรมไว้ตามความเป็นจริง แต่เรื่องของโลกไม่เป็นแบบนั้น รู้ สภาวะธรรมตามความเป็นจริง คือเรา รู้ เรายึดมั่นถือมั่นกับความรู้อยู่ที่นั่น ไม่ปล่อยวางสิ่งนั้น มันก็ เป็นสิ่งที่ว่ามีร่องรอยกับใจตลอดไป ถ้าเราปล่อยวางสภาวะสิ่งนั้น จะปล่อยด้วยอำนาจของ อริยมรรค สิ่งที่เป็นอริยมรรคเกิดขึ้นมามันสมุจเฉทปหานแล้วมันถึงจะปล่อยได้

เราคิดจะปล่อย จะปล่อยวางขนาดไหน เราสร้างสถานการณ์ให้มันปล่อย มันก็ปล่อยไป เรื่องของโลก นี่คือเรื่องของโลกหมด โลกกับธรรมถึงไม่เป็นอันเดียวกัน อยู่ด้วยกัน เราเกิดมาในโลกมันก็เป็นโลก จะปฏิเสธโลกไม่ได้เลย แต่ประพฤติกฎปฏิบัติธรรมแล้วต้องให้เป็นสภาวะธรรม เข้าไป ความตื่นเต้น ความตกใจของใจที่สภาวะมันกระทบสิ่งต่างๆ นั้นปล่อยวางให้ได้ สิ่งนี้ เกิดขึ้น สิ่งนี้เป็นอนิจจัง ถ้าสิ่งใดที่มันเกิดขึ้นกระทบใจแล้วมันเป็นความเจ็บปวด มันก็เป็นสิ่งที่พึง

ใจ มันจะฟังใจมาก สิ่งที่เกิดขึ้นจากการกระทบของใจ เกิดเห็นภาพนิมิตต่างๆ เห็นภาพที่แตกต่างไป มันจะฟังใจสิ่งนั้นมาก

สิ่งนั้นเป็นอนิจจังไหม? เป็นอยู่แล้ว เพราะใจไปมันหมายมัน ใจไปคิดถึงมัน ใจไปเหนี่ยวรั้งอารมณ์ต่างๆ มาเป็นปัจจุบัน ความคิดถึงเกิดขึ้นกับเรา ถ้าความคิดเกิดขึ้นกับเรา ทำไมเราไม่ปล่อยวางสิ่งที่ความคิดจะเกิดขึ้นกับเราได้ เราต้องปล่อยวาง ปล่อยวางโดยสัญญาที่ปล่อยวางสัญญาไปก่อน สิ่งนั้นไม่เอาๆ มันจะเกิดขึ้นในหัวใจมันเกิดดับ เราไม่ต้องเกิดโดยธรรมชาติของมัน เราปฏิเสธไม่เอาๆ สิ่งที่ไม่เอา เราปฏิเสธออกไปแล้วตั้งสติไว้ สิ่งนั้นมันก็จะไม่เกิดกับเรา ถ้าไม่เกิดกับเรา เราก็จะย้อนกลับเข้ามาโดยสภาวะเข้าไปเป็นธรรมได้ อาศัยโลกแล้วก็เป็นธรรม

สิ่งที่เป็นธรรมเกิดขึ้นมาจากสภาวะของใจ ใจทั้งหมดนี้สำคัญมาก ถึงว่าการทำบุญกุศลต่างๆ ก็เพื่อใจ ทำสมาธิเพื่อใจ ใจนี้จะมีคุณประโยชน์กับเรา เพราะเราสร้างสมขึ้นมามันจะเป็นประโยชน์กับเรา นั่นคือสภาวะตามความเป็นจริง เอวัง